

громадян саме під час врегулювання збройного конфлікту та забезпечення правопорядку, недопущення порушення вказаних прав з боку правоохоронних органів, сприяння у їх реалізації.

#### **Список бібліографічних посилань**

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 19.03.2019).

2. Аваков А. Стратегія відновлення цілісності України і деокупації Донбасу. «Механізм малих кроків» // Українська правда. Блоги: сайт. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/avakov/5b1faf7a125a0/> (дата звернення: 19.03.2019).

3. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: указ Президента України від 25.08.2015 № 501/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015> (дата звернення: 19.03.2019).

4. Нацполіція посилить співпрацю з ООН у сфері забезпечення прав людини // ZAXID.NET: сайт. URL: [https://zaxid.net/natspolitsiya\\_posilit\\_spivpratsyu\\_z\\_oon\\_u\\_sferi\\_zabezpechennya\\_prav\\_lyudini\\_n1459500](https://zaxid.net/natspolitsiya_posilit_spivpratsyu_z_oon_u_sferi_zabezpechennya_prav_lyudini_n1459500) (дата звернення: 19.03.2019).

*Одержано 26.02.2019*

---

УДК 343.851.5

**АНТОНІНА СЕРГІЇВНА ВЕЛЬМОЖНА-СИДОРОВА,**

*судовий експерт Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України*

## **ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ**

Профілактика злочинів, вчинених неповнолітніми, в усі часи залишається гострою проблемою для правового суспільства. Злочини, що вчиняються неповнолітніми характеризуються, як правило, загальнокримінальною спрямованістю та поєднуються з особливою зухвалістю, демонстрацією неповаги до моральних засад та звичаїв суспільства. В окремих випадках злочини вчиняються у вигляді пустощів, що має наслідком високу латентність таких правопорушень. Отже, реальні масштаби дитячої злочинності не в повному обсязі відображаються у статистичних даних і є некараними, через що існує імовірність рецидиву.

Неповнолітні, через свої психологічні особливості, зумовлені формуванням особистості у віці 14–16 років, вважаються найбільш уразливими, через що на них можна чинити як негативний так і позитивний вплив. Таким чином, вікові особливості зумовлюють ефективне застосування до них засобів профілактики та запобігання вчиненню правопорушень. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» саме на поліцію покладено завдання з превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень [1]. Законодавче закріплення превенції покладає обов'язок на працівників поліції набуття навичок ситуативного спілкування з неповнолітніми, підшукуванні індивідуального підходу для максимально ефективної комунікативної взаємодії.

Зарубіжний досвід ювенальної превенції базується на ситуативному та соціальному підходах, а також превенції за допомогою громадськості [2]. Загалом, можна виділити два рівні превенції – загальний, який базується на застосуванні впливу на фактори зовнішнього середовища та спеціальний, який в свою чергу характеризується трьома рівнями: первинним, що охоплює фактори навколишнього середовища підлітків, вторинний – направлений на роботу з «групою ризику» та третинний, який застосовується до підлітків, схильних до рецидиву [3]. На думку М. В. Голованова сааме первинний рівень є найбільш дієвим, бо завдяки усуненню криміногенних факторів зовнішнього середовища мінімізується намір правопорушників вчиняти суспільно небезпечні діяння [4].

Як показує досвід Ізраїлю, співпраця поліцейських з волонтерськими організаціями, підвищує рівень довіри до поліції та сприяє відкритості та прозорості її діяльності, через що превентивні заходи стають більш ефективними [5].

Серед основних причин дитячої злочинності можна виділити:

– безпритульність;

- бездоглядність з боку дорослих;
- вплив маргінального середовища – коли дитина перебуває під впливом дорослих осіб, що ведуть антисоціальний спосіб життя та мають кримінальний досвід;
- вплив соціальних мереж – нерідко діти стають жертвами соціальних груп, як наприклад, «Синій кит», «Тихий дім» чи інші, які спонукають підлітків до вчинення самогубств чи окремих злочинів;
- вчинення правопорушення як засіб самоствердження та самовираження, який нерідко супроводжується «селфі» з демонстрацією у соціальних мережах;
- перебування у складних умовах життя, в тому числі зазнання насильства з боку батьків.

У більшості випадків жертвами стають діти того ж віку, що й правопорушники. Отже, працівнику поліції, що здійснює превентивні заходи, необхідно володіти спеціальними знаннями в галузі дитячої (вікової) психології, віктимології неповнолітніх, а також тактичними прийомами психологічного впливу для встановлення ефективної взаємодії з неповнолітніми.

Найбільш схильні до насильницьких злочинів діти, що проживають у густонаселених промислових районах міст, так званих «депресивних» районах. Девіантну спрямованість поведінки мають діти переселенців з Донецької та Луганської областей [6].

Отже, існує необхідність на рівні держави у створенні дієвої стратегії застосування заходів ювенальної превенції для запобігання проявів дитячої злочинності. Спеціальна підготовка працівників поліції має бути націлена на застосування заходів загальної превенції, щоб мінімізувати негативний вплив оточуючого середовища на вчинення правопорушень шляхом:

- моніторингу дитячої злочинності та криміногенної обстановки в місті, районі міста;
- виявлення безпритульних та бездоглядних дітей та дітей, що опинились у складних життєвих умовах;
- надання консультаційної допомоги батькам щодо підвищення ролі сімейного виховання;
- застосування індивідуальних підходів в спілкуванні з дітьми, схильними до правопорушень;
- вжиття заходів щодо припинення домашнього насильства;
- залучення громадськості та волонтерських організацій;
- проведення профілактичних заходів в освітніх установах та установах виховання дітей-сиріт щодо подолання правового нігілізму, інформування про принципи роботи поліції;
- інформування цільової аудиторії про основні положення законодавства, в яких закріплено права і свободи дитини, та контактну інформацію про основні служби та установи, де можна отримати професійну допомогу;
- підвищення рівня професійних знань та навичок роботи з дітьми, схильними до правопорушень.

Для дітей, що відбувають покарання в спеціальних виховних установах, мають бути створені належні умови утримання, навчання, надання медичної допомоги, створення умов для запровадження інноваційних методів роботи з дітьми, залучення волонтерських організацій, підвищення професійного рівня працівників виховних установ. Робота працівників приймальників-розподільників повинна бути направлена на індивідуальний виховний вплив, що дозволить створити ефективну систему реабілітації неповнолітніх, які вчинили правопорушення, з метою їх перевиховання та ресоціалізації.

Також, для реалізації превентивних заходів, існує необхідність доповнення ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» положеннями, передбаченими в ст. 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [7] та в ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [8].

#### **Список бібліографічних посилань**

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Взаємодія міліції та громадськості в Україні (з використанням досвіду діяльності поліції Великобританії) : навч. посіб. / О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш, О. В. Поволоцький та ін. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. 200 с.
3. Ермолович Г. П. Население и полиция: противостояние преступности в США : моногр. / под общ. ред. В. П. Сальникова. СПб. : Университет, 2004. 284 с.
4. Голованова М. В., Лазарева Т. Н., Поволоцкая С. Г., Фирсова Л. В. Координационный совет школы и самоуправление. Харьков, 2002. 20 с.
5. Середа В. В. Досвід діяльності підрозділів поліції держави Ізраїль у налагодженій взаємодії з громадськістю // Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні : матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.) / МВС України. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2016. С. 31–34.

6. Дотримання прав дітей в умовах збройного конфлікту : щорічна доп. про становище дітей в Україні за підсумками 2014 року / С. Ю. Аксьонова, О. В. Вакулєнко, О. А. Васильєв та ін. Київ : Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики, 2015. 160 с.

7. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 6. Ст. 35.

8. Про запобігання та протидію домашньому насильству : закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.

*Одержано 26.02.2019*

---

УДК 343.85(477)

**ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ ВОЛКОВ,**

*здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ*

## **ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Факти порушення закону у правоохоронній системі особливо вражають суспільство і громадськість, що породжує недовіру до державних інституцій, підриває авторитет всієї системи правоохоронних органів країни. Ураження працівників Національної поліції злочинними проявами негативно впливає на результати боротьби зі злочинністю, оскільки особи, які скоїли злочини, нерідко уникають відповідальності. При цьому більшість суб'єктів злочинів цього виду володіють знаннями оперативно-розшукової діяльності, кримінального та кримінально-процесуального законодавства, що дозволяє їм створювати умови для приховування своєї злочинної діяльності. Такий стан справ суттєво ускладнює організацію протидії злочинам, що вчиняються працівниками Національної поліції важливою складовою якої є попереджувальна діяльність, мета якої вжити заходи, які суттєво ускладнять або унеможливлять вчинення злочинів працівниками Національної поліції.

Питанням оперативно-розшукової профілактики злочинів присвячені роботи А. І. Алексеєва, О. М. Бандурки, В. В. Баранова, Є. І. Борділовського, І. В. Бригалова, В. О. Глушкова, Є. О. Дідорєнка, І. П. Джужі, О. М. Козачєнка, О. Є. Користіна, А. Г. Лекаря, В. С. Овчинського, С. С. Овчинського та ін.

Зміст оперативно-розшукового запобігання злочинам, що вчиняють працівники Національної поліції з боку працівників служби внутрішньої безпеки складається з таких етапів, які мають нейтралізувати розвиток злочинної діяльності: загальна та індивідуальна профілактика злочинів; виявлення осіб, дії яких свідчать про протиправне прагнення вчинити злочин і можуть перерости у злочинні; припинення злочинів.

Як зазначає А. І. Посполітак, об'єктом профілактики злочинів, які вчиняють працівники Національної поліції є причини, умови, що сприяють вчиненню аналізованих злочинів, та особи, які потенційно можуть вчинити такі злочини, тобто лише ті особи, які мають умисел на вчинення конкретних злочинів, приховано здійснюють підготовку або вчиняють їх, що й обумовлює особливості негласного впливу оперативних підрозділів на таких осіб, інформація про яких міститься у відповідних справах. Обґрунтоване визначення категорій осіб, які є об'єктами профілактики, а також врахування оточуючого її середовища, виступають важливою передумовою правильної організації попереджувальної роботи, в якій обираються і заходи профілактичного впливу: метод переконання (передача відомостей, які мають на меті викликати певну думку або дію особи, що підлягає профілактичному впливу); метод примусу (обмеження певних прав і свобод, а також виключення можливості здійснення особою певних дій, причому за незалежними від цієї особи причинами). Метод примусу застосовується у випадках, коли метод переконання не дає позитивних результатів, а дії, які здійснені особою, що підлягає профілактичному впливу, дають підстави для застосування до неї заходів дисциплінарного, адміністративного, правового характеру. Для реалізації заходів примусу працівники оперативних підрозділів внутрішньої безпеки можуть ініціювати як самостійно, так і через інших суб'єктів: